

Jukka Käyhkö: Mikä ihmeen donitsitalous

Kolumni

”Luomutee ja donitsi, kiitos.” Takki kuivumaan tuolin selkämykselle. Olen paennut marraskuuta kahvilan lämpöön. Sokeripäällysteinen pahe (vai olisiko se tässä kohden hyve?) tuo mieleeni **Kate Raworthin** kirjan donitsitaloudesta.

Oxfordin yliopistosta valmistuneen taloustieteilijän vuonna 2017 ilmestynyt kirja **Donitsitaloustiede: seitsemän tapaa ajatella kuin 2000-luvun taloustieteilijä** on herättänyt kiihkeää keskustelua. Rinkeliä on kiitetty, moitittukin, mutta donitsitalous on näkyvässä roolissa aina kun keskustellaan kestävästä kehityksestä ja taloudesta.

Mikä ihmeen donitsitalous? Leivonnaisten kanssa asialla ei ole varsinaisesti tekemistä. Taustalla on donitsin rengasmainen muoto. Suomalainen olisi nimennyt sen kenties reikäleipätaloudeksi. Itse asiassa osuvin nimi voisi olla pelastusrengastalous.

Taikinan juurena on ruotsalaisen **Johan Rockströmin** yhdessä kumppaneidensa kanssa 2009 esittämä idea planeetan rajoista. Tutkijat tunnistivat yhdeksän kriittistä ekologista rajaa, joita ei pidä ylittää.

Näihin kuuluvat esimerkiksi ilmastonmuutos, biodiversiteetti, typen ja fosforin kierto, stratosfäärin otsonikato sekä maanpeitteen muutokset. Näille on pyritty, ja useimmissa tapauksissa onnistuttukin, määrittämään turvaraja.

Liikennevalo-symboliikkaa käyttäen olemme esimerkiksi ilmastonmuutoksen suhteen nyt keltaisella vyöhykkeellä ja menossa hyvin pian päin punaista. Nämä turvarajat muodostavat donitsin ulkoreunan.

Donitsin keskellä oleva reikä puolestaan kuvastaa hyvinvointivajetta. Raworth siis ajattelee – hyvin fiksusti – että aivan kuten on vaarallista ylittää ekologisia rajoja, on kestäväntöntä alittaa hyvinvoinnin rajoja.

Hän on listannut tusinan verran hyvinvoinnin ulottuvuuksia, joiden suhteen ihmiskunnan tulisi saavuttaa riittävä taso. Listalta löytyy perustarpeita kuten juomavesi, ruoka ja terveys, ja muun muassa tasa-arvo, koulutus, työ ja työllisyys, poliittinen vapaus, rauha ja oikeus sekä asuminen. Näiden alaraja muodostaa donitsin sisäreunan. Ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä yhteisö pysyy siis donitsin sisällä, ei ajaudu ulkopuolelle eikä toisaalta reikäänkään.

Kuinka hyvin eri valtiot onnistuvat donitsitaloudesta? Leedsin yliopiston tutkija **Daniel W. O’Neill** kumppaneineen on käynyt läpi tilastotietoja maailman maista. Leipuri ei pysy donitsissaan. Kaikki maat ovat kestäväntöntä joko sosiaalisesti tai ekologisesti. Jotkut jopa molempien suhteen.

Suomi, kuten arvata saattaa, pärjää kohtuullisesti hyvinvoinnissa. Tosin työttömän työnhakijan käsi vilkkuu donitsin reiässä. Ekologisesti olemmekin sitten kestäväntöntä, kuten on laita yli puolessa kaikista noin 150 mitatusta maasta.

Raworthia on kritisoitu muun muassa siitä, etteivät hänen kirjassaan esittelemänsä seitsemän tapaa ajatella uudella tavalla tarjoa käytännön ohjeita kestävyys. Ne ovat lähinnä periaatteita, kuten että hyvinvointia on ajateltava laajemmin kuin pelkkänä bruttokansatuotteena, tai että on suhtauduttava epäillen jatkuvaan kasvuun.

Tämä on totta. Mutta nämä periaatteet tuntuvat oikeilta. Eikä kukaan ole vielä keksinyt vaadittuja käytännön ratkaisuja. Kenties niitä ei tulla edes keksimään, ehkä ne vain tapahtuvat.

Donitsin reseptissä on edelleen kehitysvaraa. Lisäisin siihen ainakin hyppysellisen kohtuutta. Mutta osaanko itsekään? Nuolaisen pomadan huuliltani ja astun sateeseen.

Kirjoittaja on maantieteen professori Turun yliopistossa.

Kaikki maat ovat kestäväntöntä joko sosiaalisesti tai ekologisesti. Jotkut jopa molempien suhteen.